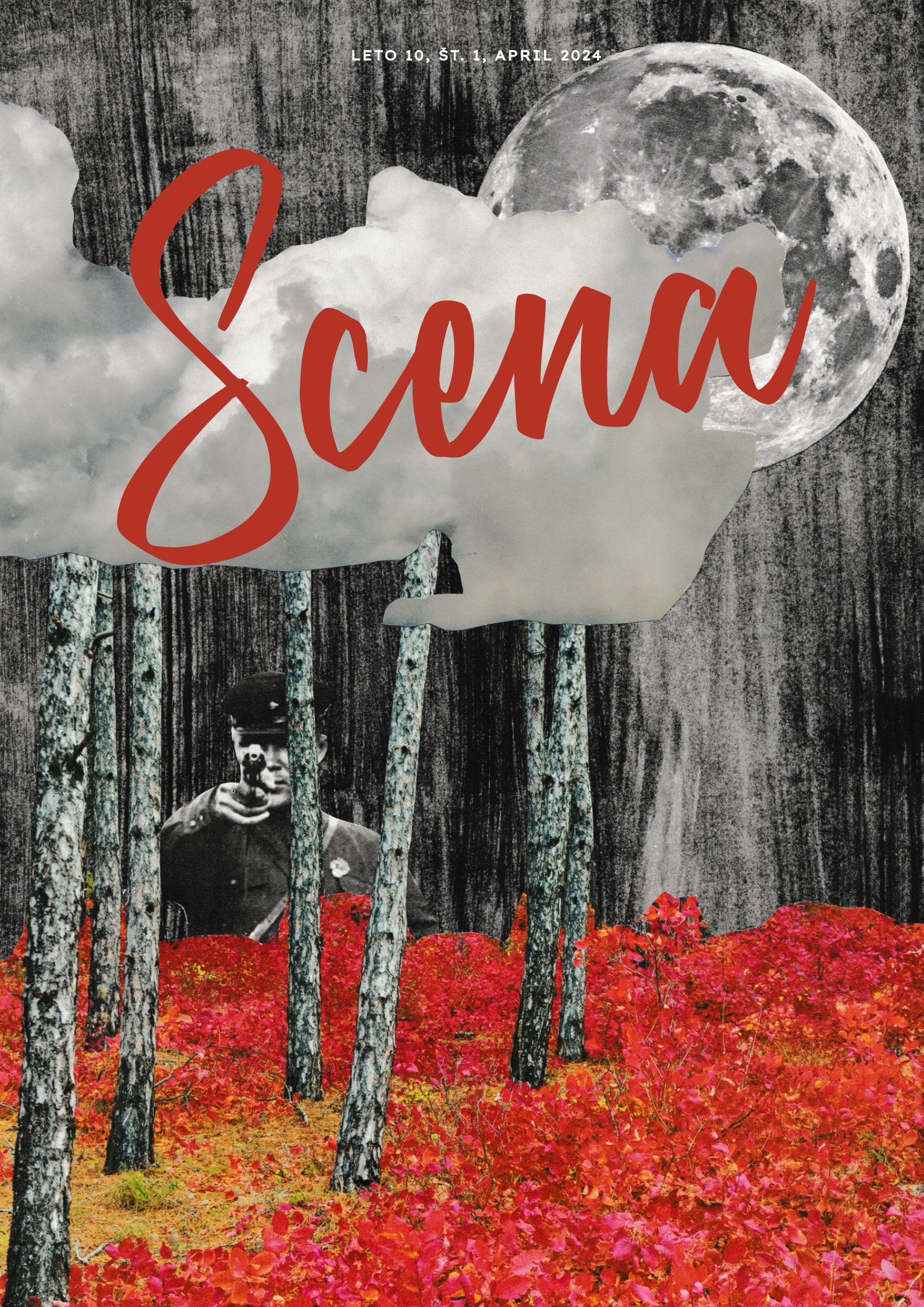

LETO 10, ŠT. 1, APRIL 2024

Scena

Kokice in kokakola

Kokakola in kokice. Dežne kapljice na avtomobilskem oknu, skozi katero opazujem cestne luči, ko se zvečer vračamo domov iz ljubljanskega Koloseja. To so moje prve asociacije in tudi prvi spomini na kino.

Filme smo pred leti gledali tudi na DVD-jih, ampak to se je dogajalo doma. Iti v kino pa je bil dogodek, ki je zahteval več kot samo zlekniti se pred televizijo. Moral si se urediti, se peljati do kina, po možnosti kupiti kakšen prigrizek in pijačo ter skupaj s polno dvorano sogledalcev in sogledalk počakati, da se odvrtilo vsi oglasi. Šele nato se je začel film.

V današnjem času, ko si lahko ogledamo, kar koli si zaželimo na Netflixu (ali na kakšni manj legalni spletni strani), se morda vprašamo po pomenu kina. Kaj nam sploh doprinese? Nekateri bi rekli, da kolektivno izkušnjo ogleda umetniškega dela, pri kateri lahko v varnem prostoru v celoti izkusimo vsa čustva, ki nam jih želi vzbuditi film (Vikas, 2023).

Začetki razvoja filma so povezani z izumom filmskega traku, filmske kamere ter filmskega projektorja, segajo pa v leto 1895. Fenomen filma je kompleksen, nanj pa lahko pogledamo z različnih perspektiv: estetske, tehnološke, ekonomske in socialno-kulturne. Prvi zorni kot film obravnava kot umetniško delo oziroma osebno vizijo umetnika, tehnološka perspektiva raziskuje začetke in razvoj filmske tehnologije. Filmi so vedno del nekega ekonomskega konteksta; na tem mestu lahko omenimo hollywoodske filme, ki se jim očita imperializem, saj so v preteklosti, in še danes, izpodrinjali druge kinematografije, na primer evropsko. Socialno-kulturna zgodovina pa v filmih prepozna družbeno-kulturne značilnosti; kako se v filmih odražajo družbena verovanja, vrednote, strahovi, ideologije in tako naprej (Vrdlovec, 2013: 8–10).

V obdobju razvoja zgodnjega filma je bilo slovensko ozemlje politično del avstro-ogrške monarhije, v tistem času pa se je začelo tudi literarno

obdobje, imenovano moderna. Takrat se je slovenska literatura ponovno približala aktualnim evropskim literarnim tokovom, Slovenci pa so prvič prišli v stik s filmom. Za to je zaslužna predvsem železniška povezava Dunaj – Trst; tam so namreč potekala prva gostovanja potujočih kinematografov. Prve projekcije so prikazovali v Mariboru, Celju in Ljubljani (Vrdlovec, 2013: 19–24).

Prvi film, posnet v Sloveniji, ki se sicer ni ohranil, je leta 1898 posnel Johann Bläser, imenoval pa se je *Razgled Ljubljane*. Tako naziv prvega slovenskega filmarja nosi Karol Grossmann, ki je posnel prve tri slovenske filme: *Sejem v Ljutomeru* (1905); *Odhod z maše v Ljutomeru* (1905) in *Na domačem vrtu* (1905). Ker je bil Grossmann amaterski fotograf, ki se je s filmom ukvarjal v prostem času, za te filme več desetletij ni vedel nihče; njihova javna predstavitev je potekala šele leta 1968 (Majcen, 2014).

Filmska kultura je počasi cvetela. V 20-ih letih 20. stoletja je nastajalo vse več filmov, ki so bili takrat bolj ali manj posnetki slavnostnih in političnih dogodkov. Pojavi se tudi gorniški film pod vplivom nemškega domovinskega filma. Prvi tak film posname skupina alpinistov; premierno so ga predvajali leta 1931 v Ljubljani. Film *V kraljestvu zlatoroga* pripoveduje o vzponu v Julijske Alpe. Pri njem je sodeloval tudi snemalec Metod Badjura, ki je pozneje posnel še drugi film, naslovljen *Triglavske strmine* (1932) (Majcen, 2014).

Zgoraj omenjena filma sta bila nema, prvi zvočni filmi na Slovenskem pa so bili posneti med letoma 1931 in 1937. Med obema vojnama je nastalo nekaj posnetkov, a ti so bili redki, zaradi občutljive politične vsebine pa tudi precej sporni. V naslednjem obdobju so želeli zagnati lastno filmsko produkcijo v vseh državah skupne Jugoslavije. V Sloveniji je zato nastala produkcijska in distribucijska hiša Triglav film. Takrat dobimo prvi slovenski igrani celovečerni in

hkrati prvi slovenski zvočni film *Na svoji zemlji* (1948), ki je požel velik uspeh. Pomemben pa je tudi zaradi svojega žanra, s katerim je zastavil smernice prihodnjim filmom. Gre za žanr partizanskega filma, ki je bil v času socializma pri nas izjemno razširjen. Žanr mladinskega filma pa je uveljavil tretji slovenski povojni film, vsem poznani Kekec. V tem obdobju so v Slovenijo povabili češkega režiserja, Františka Čapa, ki je v naš prostor vnesel nove načine dela, podobne tistim na zahodu, po njem pa se je zgledovala takratna generacija filmarjev. Čap je ustvaril tudi dve uspešnici, *Vesna* (1953) in *Ne čakaj na maj* (1957). V istem obdobju se je v Franciji začel razvijati filmski modernizem oziroma »novi film«. V Parizu je študiral slovenski režiser Boštjan Hladnik in se tam spoznal s francoskimi režiserji novega vala. Pod temi vplivi in na osnovi eksistencialističnega dela Dominika Smoleta, *Črni dnevi in beli dan*, je ustvaril film *Ples v dežju* (1961). Film je ob izidu prejel zelo slabe kritike, Hladnika pa so označevali kot »razšopirjenega onečaščevalca slovenske kulture«. Danes velja nasprotno za enega najboljših slovenskih filmov. Ob osamosvojitvi je prišlo do večjih sprememb predvsem na področju financiranja filmov, nastajati so začeli kino multipleksi, na sceno pa so prihajale tudi nove generacije ustvarjalcev (Majcen, 2014).

Tuja in tudi slovenska filmska produkcija sta še danes živahni, kinematografi so še vedno obiskani. Nedavno se je v Kranju odprl tudi nov kino, imenovan Moj kino, ki stoji na mestu nekdanjega Koloseja Deluxe. Cene vstopnic so vzdržne, program zanimiv, prijetnejši pa je tudi ambient. Pred projekcijo se lahko okrepcate v njihovi kavarni, posebnost kina pa so tudi dvosedi.

V Kranju zadnja leta poteka tudi filmski festival Krafft – kranjski igralski filmski festival (»Kranj Actors Film Festival«), ki se s svojim filmskim in strokovnim programom osredotoča na »igralsko umetnost znotraj avdiovizualnega področja«. Na Gorenjskem želi predstavljati svetovni izbor filmov in v njih sodelujočih igralcev ter strokovnjakinj in strokovnjakov. Namen festivala je tudi združevanje, izmenjevanje izkušenj in vizij v sklopu igralske umetnosti (Krafft, 2024).

Če vas je ta zapis slučajno navdihnil, da se odločite za obisk kina, vam želim prijeten obisk! Morda se vam je porajala misel, da bi bolje spoznali slovenski film. V tem primeru vam lahko namignem, da je marsikaj mogoče najti na Youtubeu, obsežna zbirka pa se nahaja tudi na spletni strani Baza slovenskih filmov.

Viri in literatura:

Majcen, Matic. 2014. 'Kratka zgodovina slovenskega filma.' <https://madaboutfilm.si/slovenski-film/>. Dostop: 14. 3. 2024.

Krafft. 2024. 'O Krafftu.' <https://krafft.si/festival/o-krafftu/>. Dostop: 14. 3. 2024.

Vikas, Shah MBE DL. 2023. 'The role of film in society.' <https://though-teconomics.com/the-role-of-film-in-society/>. Dostop: 14. 3. 2024.

Vrdlovec, Zdenko. 2013. *Zgodovina filma na Slovenskem: 1896–2011*. Ljubljana: UMco.

Gaja Basaj

Vir slik:

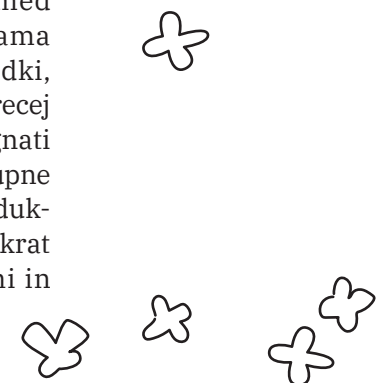
P. Grum, Kino Center, 1961

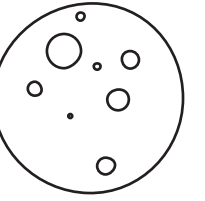
Glasiło socialistične zveze delovnega ljudstva za Gorenjsko 26.8.1961

Gorenjski glas 5.5.1981

Sprehod po kinu „Center“ v Kranju
700 novih sedežev za kinoobiskovalce

Umetniška svoboda

Kaplja čez rob oceana, do kolen na polno luno, ponoči na mestu brez ljudi. Gledam se nazaj, iz gladine pod mesečino, podvojena, ampak samo, ko nihče ne vidi. Ima smisel biti sam. Črna sem kot noč in v duši imam nemir. Nazaj k izviru, časovni kompas, boj za prevlado, tri vzkliki, ena puščica za vsako smer neba, neukročen krik za konec sistema. Ustvarim si svoj svet, za pametne ljudi in ničesar ne upoštevam. Imamo ples za noč čarovnic in kadimo pipo miru, zaspimo hihitajoči se v visečih mrežah in zelo je toplo.

Ptič je v koči
S kičem se kitim
Zapri svoj kljunček

prvič in zadnjič
strup je v hofer ceni
žužkova mokca

Kako izliti,
To vodo v ušesu?
Dolij je še več.

Hajkul

Izpadli so mi lasje in potem znova zrastle.

Nekje na sredini objamem deblo, sanje so in povsod je sreča. Name se cedi smrekova smola, polížem prste in nič drugega ne jem vse do pomladi, ko spustim svoj objem in se vrnem nazaj ljudem.

Včasih me zebe, pa sploh ni mraz in takrat ne vem, je to jeza, strah ali samota? Včasih mi je vroče, pa sploh ni neke vročine in se sprašujem, je to poželenje, skrb, navdušenje, ali zgolj življenje? A če me zebe in mi je vroče in ni ne mraz in ne vroče, to pomeni le, DA SEM. In to je dovolj.

Spletam si dolge kite do tal, nebeške. Zemlja se vrtili okoli mene in zapojem. Telo mi premika svet kot zlate kaplje deroče vode, ki vzame vse, kar je dovolj. Veselim se in nebo mi zapoje nazaj. Moje zvezde svetijo v temi še drugim ljudem. Potopim se in sanjam naprej.

Napojim se z izvirske vodo magičnih vodnjakov pod zvezdami. Moj papagaj Đuro mi prinese pozdrave iz onstranstva in jaz se ga razveselim, moj najboljši prijatelj.

Vsak dan pred drugo uro popoldan se spuščam iz morske višine v morske globine, ker ne poznam pojma tal, se zapletem v svoje lase in potem me morajo odpletati morske vile, ki mi kuhajo kosilo iz srebrnih oblakov in večerjo iz zlatih, ki jo s polnimi pljuči vdihnem in se z nogami odlepim težnosti, ki me je poprej zadrževala in grem iskat svojo deželo in svojo pot.

Zvodenim na tla, iz mene pihne svetlobni sij, moja metamorfoza, signal ponovnega rojstva. Oprimem se česar se lahko, vem da bo divje.

Umašuma

5

Veronika S.

Spomin na kino v Kranju I

Sem iz hiše, v kateri smo (pre) dolgo imeli le črnobelo televizijo. Iz hiše, v kateri smo imeli le pet programov. Iz hiše, v kateri smo res pozno dobili videorekorder. Sem še iz časov, ko smo redno hodili v kino. Iz časov, ko lahko nisi dobil karte, če si je nisi šel iskat prej. In sem iz družine ter osnovnošolske družbe, kjer smo bili redni obiskovalci kina. Moj prvi spomin na kino sega v leto 1990, ko sva si z mami ogledali prvi del filma *Sam doma*. Ker še nisem znala brati, sem mami cel film spraševala: »Kaj je reku, kaj je pa ta reku, kaj je pa zdej reku?« Skozi obdobje osnovne šole smo s sošolkami redno hodile v kino, saj je bil to čas razcveta Disneyjevih risanih filmov. Levjega kralja, Aladdina, Lepotice in zveri, Pocahontas ... Takrat smo imeli v Kranju dva kina, Center in Storžič. Center nam je bil ljubši. Ni bilo boljše sobote ali nedelje, ko so nam doma dali denar in smo s sošolkami odšle kot neke »ta velke« same v kino, si kupile pijačo in kockice. Že zjutraj sem bila polna pričakovanj in zvečer je bilo vedno lažje in slajše zaspati. Starša sta kino obiskovala ob sredah in vedno je en od njiju v kinu zaspal. Tudi pozneje skozi obdobje odraščanja sem še vedno ostajala zvesta kinu, kljub temu da je najprej odšel Storžič in nato še tisti pravi Center. Še danes mi je smešno, ko se spomnim ogleda filma *Titanik*; ker smo s prijatelji prepozno prišli, smo dobili karte ločeno. Prijatelja sta sedela v prvi vrsti, jaz pa sama v zadnji. Zraven mene sta bila dva prazna sedeža, tik pred začetkom filma prideta močnejši moški

in ženska. Moški se je usedel zraven mene, odpel bundo, ven potegnil *pouštr*, se bočno namestil, pod vrat in glavo podložil *pouštr* ter rekel: »ko bo konec, me rukn'«, zaprl oči in do konca filma se ni premaknil. In ni bil močnejši, le *pouštr* je bil res *komadn*. Ob ogledu nekega drugega filma, ne spomnim se, katerega, ko smo bile s sošolkami že malo starejše, malo frajerke, in smo sedele v kinu in imele noge s čevlji na sprednjih sedežih (to ni lepo), me je kar od enkrat nekaj butnilo od zadaj direkt po glavi. Noge dol, se obrnem in za mano gospod, ki je pobiral karte: »A maš doma tut noge na kavču? Nimaš, a ne, noge dol al' pa ven.« Nikoli več nisem položila nog na sprednji stol, razen če sem prej sezula čevlje. Kino je kul. Veseli me, da imamo v Kranju spet dva kina. Ne paše mi hoditi v kino v trgovski center, čeprav sem zavoljo ogleda dobrega filma tudi šla. Bolj mi paše iti v preteklost, v nekdanji kino Center, v sodobni MojKino.

Ž.D.

Spomin na kino v Kranju II

Jaz sem že »str kozu«, zato gredo moji spomini na Kino kar daleč nazaj. Takrat je bil Kino skoraj edina »zabava«. No, imeli smo še *kafiče* in diskoteke. Pa pomfri pri Globusu. Prvi moj spomin so nedeljske matineje z bratoma. Najprej ob 9-ih k maši, potem pa ob 10-ih na risanke.

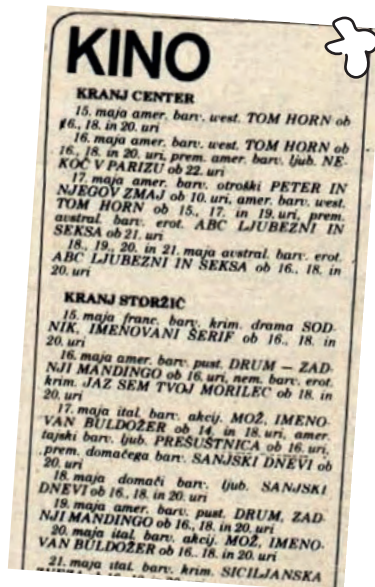
Pa pozneje, recimo, filmsko gledališče. Dobri filmi, enih osem skupaj. In dalo se je *švercat*. Vstopnice so bile »kartončki«. Eno je bilo treba

kupiti, potem pa je prvi šel v kino, v predprostoru pa je šel na WC in skozi okno vrgele karto drugemu. Okno so hitro zabili.

Pa nedeljske premiere. Poleti najprej malo pred hotel Creina, kjer je bila »živa« muzika, potem pa ob 9-ih zvečer v kino. In ko smo čakali, da se odpre dvorana, se je najprej odprl tisti mali okenček bifeja, pri katerem si si nabavil nekaj čipsa za malico. Pri vstopnici si zraven dobil tudi majhen listek, na katerem je pisalo, kje sediš. Če ni bilo dretna, je bilo najbolje sedeti v sredini, vrsta 12. Tam, kjer se je ravno začelo »dvigovati«. Če je bil pa dren, potem pa levo (ali desno), 14. vrsta, pri prehodu. Da si dobro videl, ker nihče pred sabo ne želi košarkarja. Tako v kinu Center. V Storžič pa nisem veliko hodil. Tam so vrteli bolj »kung fu« filme, ki me nekako niso privlačili. Pa še WC je bilo treba plačati. Mala potreba pet dinarjev, velika deset. Pa se ni dalo *švercat*, da bi plačal malo in šel na veliko. Ker nisi dobil papirja.

Zdaj pa že kar nekaj časa (let?) nisem bil v kinu. Verjetno se je malce spremenilo, ampak filmi so pa verjetno še vedno dobri?

B.B

4

Naše ceste = njihov konec; Pazi, dvoživke na cesti!

Z blatnimi škornji, regljajočim vedrom in s svetilko v roki hitiš gor in dol ob prometni cesti. Mimo tebe prihiti še ena lučka z vedrom. Nasmejano se pozdravita in gresta naprej vsak v svojo smer z enakim namenom in željo: rešiti čim več življenj. Zagledaš par krastač sredi ceste, hitro odložiš vedro in tečeš tja. Približuje se avto, hitro, prehitro, da bi ga prehitela. Nervozno stojiš ob cesti, svetiš z lučko v smeri parčka na cesti, nakažeš situacijo in prosiš, prosiš. Avto pa kar naenkrat pohodi gas in zavijuga. Parčka krastač ni več, povozil ju je pred tvojimi očmi. Vsakič se ti zlomi srce in vsakič, vsakič znova si razočaran nad brezsrčnostjo naše vrste. Potem pa srečaš voznika, ki tako zelo pazi na vsa-

ko živalico, vozi počasi in ti pusti, da še pravi čas rešiš kakšno s ceste. Takim smo tako hvaležni. In starejša gospa, ki pride prosit, da bi pomagal rešiti žabice in krastače iz jaška na njenem vrtu. Oh, pa tisto olajšanje, ko zagledaš žabo na cesti, pogledaš levo in desno, pa je še čas! Tečeš tja in jo rešiš. Nežno jo držiš v dlani in rečeš: »Sploh veš, kakšno srečo imaš, bitje malo?«

Marec ni le mesec, ko lahko opazimo prve matice čmrljev in že skoraj čutimo ter vonjamo pomlad, ampak je tudi čas, ko se iz svojih zimskih prebivališč prebudijo žabe in krastače ter začnejo svojo dolgo pot proti stoječim ali počasi tekočim vodnim virom, kamor odlagajo mrest.

krastača

Ste vedeli, da nekatere krastače prehodijo kar 5 km do svojega cilja? Žabe in krastače spadajo med dvoživke (poleg pupkov, močeradov in človeške ribice) in v Sloveniji jih živi 13 vrst, prav vse pa so na rdečem seznamu in so zaščitene z zakonom. Prepovedano jih je ubijati, zastrupljati in uničevati njihova bivališča.

Žabe in krastače spadajo med brezrepe dvoživke, vrste, ki živijo pri nas, pa so: navadna in zelena krastača; zelena rega; sekulja; plavček; rosnica; laška žaba; prave žabe (debeloglavka, zelena žaba, pisana žaba); hribski in nižinski urh ter navadna česnovka. Krastače so prve zunaj in so v času selitve najpogostejše opažene, vendar zaradi izgleda njihove kože in prepričanja, da so strupene, do njih goji predsodke kar nekaj ljudi. Krastače sicer imajo strup v žlezah in ga lahko izločijo, ko so ogrožene. Ta strup pa ni nevaren za človeka, saj ne more prodreti skozi našo kožo; pekočo bolečino lahko povzroči, le če ga vnesemo v oči, usta ali na odprto rano. Podobno je s strupom močerada. Zato se krastač in močeradov ni treba bati. (Paziti pa je treba pri stiku domačih živali z njimi.)

Ko jih bolje spoznaš, jih vidiš od blizu in z njimi preživiš več časa, ti zelo prirasejo k srcu. So zelo nežne in mirne živalice (no, žabe so za razliko od krastač precej poskočne in izmuzljive); posebej simpatične so prav krastače, ki se oglašajo zelo značilno in prisrčno. Ne glede na to, ali so vam simpatične ali ne, pa gre za živa čuteča bitja, ki so tukaj z nami, so del narave, prebivalke planeta Zemlja in prav je, da jim skušamo pomagati, saj jih najbolj ogrožamo ravno ljudje.

Vloga dvoživk v ekosistemu

Dvoživke so zelo pomembne za biodiverzitetu in uravnavajo število žuželk v naravi, saj se prehranjujejo z njimi; krastače plenijo celo polže lazarje, zato smo jih na vrtu lahko zelo veseli. Žabe so tudi pomemben plen za druge živali, tako da imajo vlogo plenilcev in plena. Vsako živo bitje v naravi ima svojo vlogo in prav vse je povezano med seboj. In če izgine ena vrsta, to posledično vpliva tudi na druga bitja. Dvoživke so tudi pokazatelj stanja naših ekosistemov.

Vira:

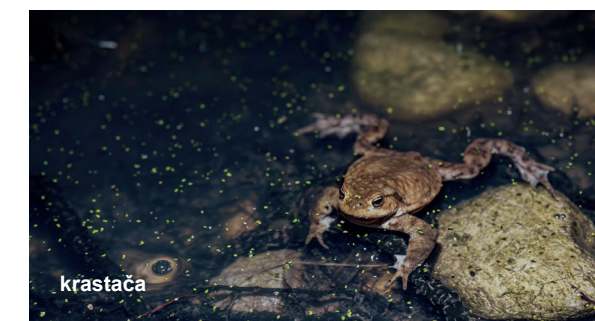
Bilten slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave TRDOŽIV (Letnik X, št. 1 (2021)).
pomagajmo-zabicom.si.

Daša Keber

Nadaljevanje članka v prihodnji številki revije.

zelena žaba

krastača

rosnica

Foto: Daša Keber

krastača

(NE)MIRUJOČE SEDENJE ali

Vse je enkrat prvič. Tako je tudi prvič, da skušam svoje besede spraviti v nek smisel, kolumnijski zapis. Kako se sploh predstaviti? Lahko bi začela standardno z najbolj očitnim. Sem Agnes, osemindvajsetletnica, ki se že od rojstva »spopada« (bolj ali manj močno) z gibalno oviranostjo. Tako se predstavim največkrat ob kakih formalnih priložnostih, pri katerih je pomembno (tudi) moje fizično stanje. A tokrat ne bom izbrala klasičnega načina.

Zakaj? Preprosto zato, ker sem v zadnjem obdobju spoznala, da me to, da uporabljam voziček, ne opredeljuje nič kaj drugače, kot me opredeljuje denimo dejstvo, da je moja najljubša barva rožnata. Ali da sem izredno občutljiva umetniška duša, ki se najlažje in najraje izražam v obliki pisanja proze ter poezije. Ali da sem totalen »freak« na pitje kave v kafičih na starinskih ulicah, ki nosijo v sebi pridih nečesa nostalgičnega, na kar je današnja civilizacija že zdavnaj pozabila. Ali da preživim ure in ure ob prevajanju in lektoriranju, ki me poneseta preko tisočerih morji v stotere svetove oblik, znanja, spoznanj in barv. Ali da če bi zadela na lotu, bi najbrž ves dobiček porabila za potovanje okoli sveta – tudi za tiste predele naše ljube Zemlje, kjer samevajo (ali pa ostajajo uspešno skriti pred našim uničenjem) dragulji nekih drugih vibracij. Pa še te naštete stvari me takorekoč ne definirajo – so zgolj kamenčki mozaika vse celote moje biti.

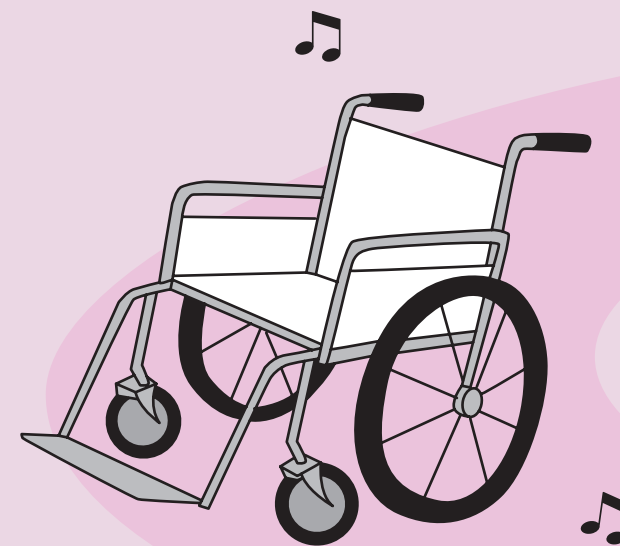
Torej. Začela bom s tem, da sem mlada, nadobudna, radovedna, zagnana (včasih nekoliko raztresena) umetnica in prevajalka, ki je med drugim tudi zagovornica oseb z oviranostjo – še posebej tistih, ki smo v dolgotrajnem razmerju s cerebralno paralizo. Da bi pa naredila prostor nekaterim drugim temam, ki upam da pridejo, naj razložim nekaj stvari, da bodo jasnejše. **Cerebralna paraliza je ena taka smešna nevrološka stvar. Nekateri ljudje zmotno mislijo, da gre za bolezen. Čeprav se lahko res pojavlja skupaj z drugimi stanji in boleznimi (npr. epilepsijo), nismo bolni. Je stanje, zaradi katerega so naši možgani unikatni še v kakšno drugo smer. (Čisto vsaki možgani so namreč unikatni). Ker nam nekoliko nagajata sprejemanje in procesiranje impulzov naših mišic in okolice, imamo težave s koordinacijo gibov, se težje gibamo (nekateri tudi ob podpori hodulje, skuterja, vozička), se hitro utrudimo, ko moramo početi kaj res fizično zahtevnega, naša orientacija v prostoru je lahko malce zmedena itd. Zaradi tega naše življenje poteka z ene specifične (za tiste, ki sedimo, sedeče) perspektive. Zato smo se tudi morali večkrat bolj potruditi kot ostali; v šoli smo imeli določene prilagoditve, nekateri pa celo še niso imeli možnosti, da bi bili del rednega osnovno in srednješolskega izobraževanja. Prav tako moramo ohranjati našo kondicijo, da zmoremo funkcionirati normalno. To nam pa sistem velikokrat otežuje.**

KAKO LAHKO VSAK DAN PLEŠEŠ TVIST

O cerebralni paralizi se še da povedati veliko drugega. Nočem postreči s teorijo in možnimi zapleti; želela vam bi prikazati, kako polno je lahko naše življenje. Ali ste vedeli, da že obstajajo invalidski vozički (pa ne pri nas), ki se lahko premikajo po stopnicah? Ali da lahko osebe z gibalno oviranostjo hodimo na (inkluzivne) pohode na manjše hribe in lažje gorske poti? Celotekmujemo lahko v raznih disciplinah, ena izmed njih je tudi paraples, v katerem profesionalno tekmuje moja zelo dobra prijateljica. Ena izmed drugih mojih sončic pa je zvesta fitness fenica in z aktivnimi prilagojenimi treningi podira lastne meje. Ena od mojih »angelov« je tudi mamica in srečno poročena žena. A več o tem v naslednjih kolumnah. Naš voziček, oviranost nista koluta, nista kletki, v katerih ostajamo zaprti. Nista naš jaz. Sta le naš brusni papir, ki nas oblikujeta v bleščeče, predvsem pa trdne diamante. Le uporabljamo ju in ju lahko svobodno zapustimo, zaobidemo in prilagodimo svojim okoliščinam. Ko nas bo tako začela dojemati družba, bo oviranost postala le del čudovite, pisane in edinstvene sestavljanke jaza. In temeljni kamen prave inkluzije bo položen.

Včasih se rada pošalim, da v peti dimenziji (mentalno in duhovno) nisem na vozičku. Tam sem hodeča tekačica, ki zmaguje maratone. Te zmage preslikujem tudi v fizični svet, kolikor le lahko. Z dobro »support« grupo vse rata. Predvsem pa mi uspeva z jekleno odločnostjo ... da bom vsak dan plesala tvist. Z doživljaji, z bolečinami, z izkušnjami, s tveganji ... bom (ne)mirno sedela in se vrtela po svoji orbiti.

Agnes Kojc

Sedim na avtobusu in razmišljam V

Sedim na avtobusu in razmišljam je nova rubrika revije *Scena*, kjer se prepletajo misli različnih oseb, ki sedijo na avtobusu in razmišljajo.

Zapisi niso lektorirani, imena pa so izmišljena.

Če tudi vas med vožnjo spremljajo zanimive misli, vas vabimo, da nam svoje (krajše) zapise pošljete na e-mail naslov: spelca.vovk@gmail.com.

23. 2. 2024

Peljem se iz Kopra proti Ljubljani. Avtobus je relativno prazen, kar pa niti ni presenetljivo, saj se poletna turistična sezona še ni začela. Upokojenci še ležijo doma. Namreč poleti vsi silijo na obalo. Saj lepo, no. Samo pogosto povzročijo gnečo. V slušalkah imam Chopina, saj me ta glasba sprošča. Ko pridem domov, moram najprej zložiti obleke iz kovčka, pobrisati prah, ki se je tekom tedna nabral na policah in nato skuhati večerjo. Potem se dobim s prijateljico. Pri njej doma bova gledala film, samo še zmeniti se morava katerega. Jutri zjutraj pa zaštamam vikend z delom za faks, še prej pa morda na telovadbo. Nato služba in zvečer začnem pisati semianrsko nalogo. Kur**, pol pa svizec zavije čokolado. Takoj, ko pridem domov se bom ulegel v posteljo in spal dva dni skupaj. Oh, prioritete.

Ud brata prjatu

7. 3. 2023

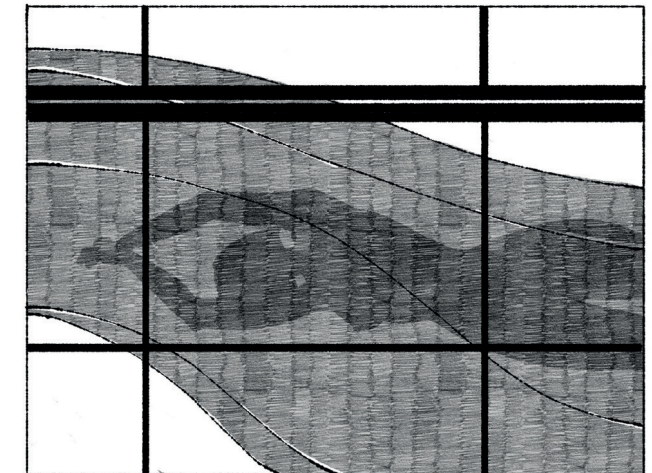
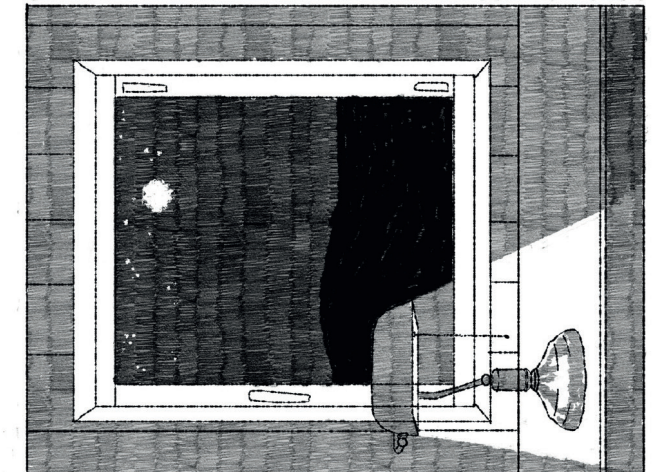
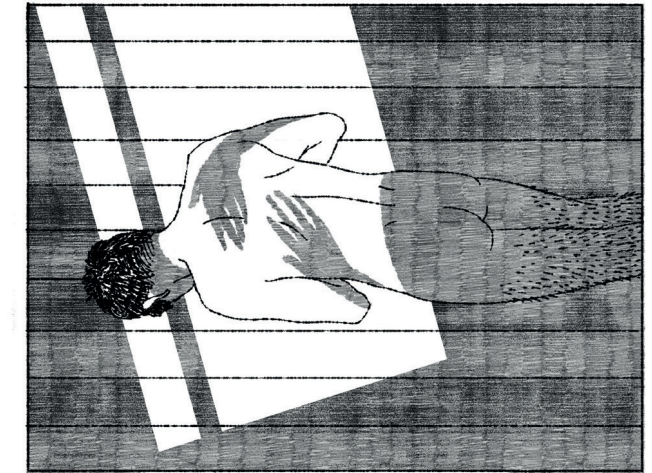
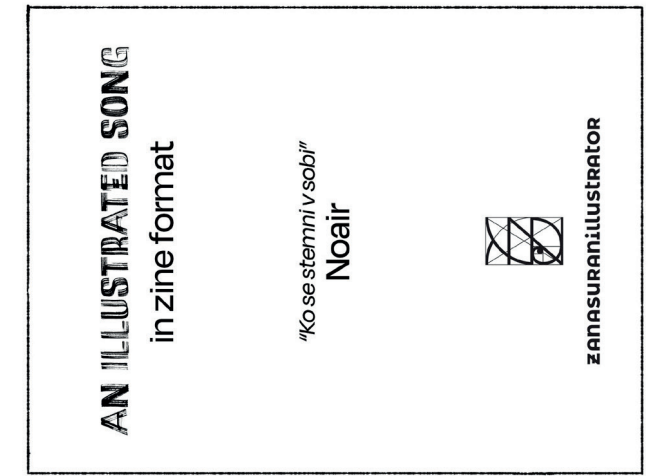
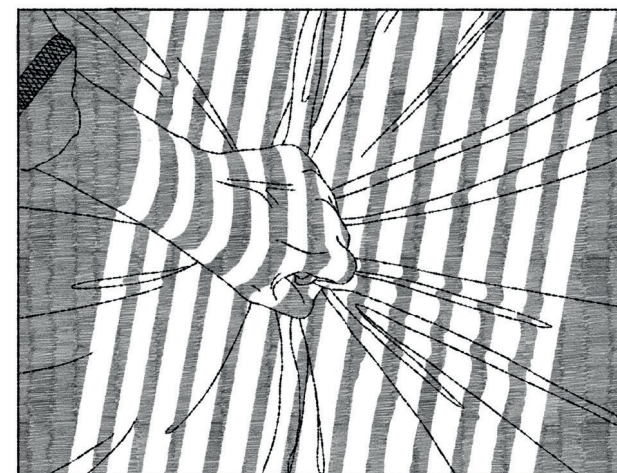
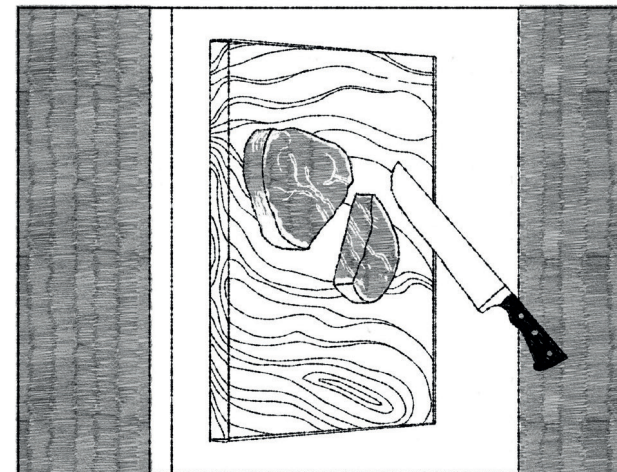
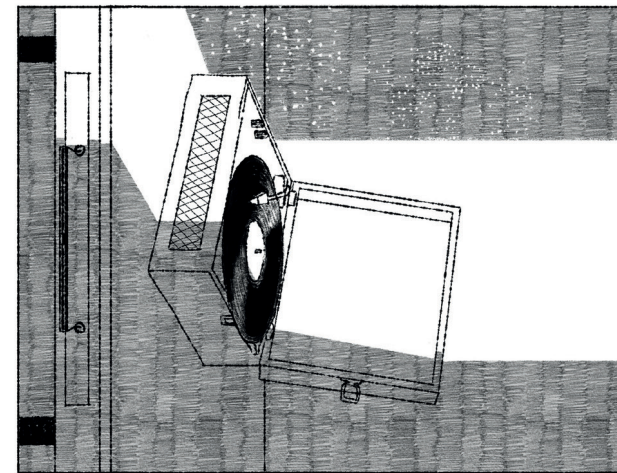
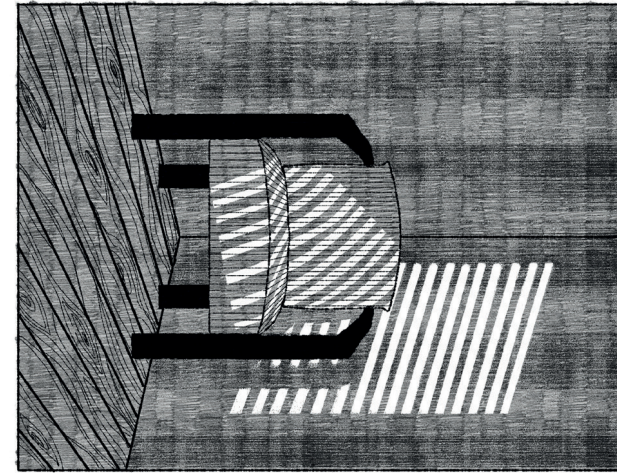
Vožnja na avtobusu do letališča. Sedim v udobju svojega električnega vozička in se trudim ne obremenjevati, da bom mogoče zamudila let. Ne da se mi buljiti v telefon. Na sedežu nasproti mene se en maneken in ena manekenka živahno pogovarjata o cenah hotelov v Amsterdamu ... ona se šalljivo potoži, da je zaradi rejv partyja prespala let ... Luštna sta. Oba ... A bi me čudno gledala, če ju povabim na kavo na letališču? Hočem in nočem domov ... vračanje domov je uvijek težje kot odhod ... sploh za človeka, ki ne mara bit statičen ... čeprav so moje noge statične. Moje telo je statika, duh dinamika. Hahah ... še sreča, da je bil ta bus prilagojen ... obstaja milijone takih, ki niso ... in potem še kdo vneto zatrjuje, da je 21. stoletje inkluzivno ... ma, ja ... papir in propaganda vse prenese ... skozi okno vidim osamljenega pometaja, ki pometaja pločnik, mimo katerega bežimo ... ko bi blo vse v lajfu tako simpl kot pometanje.

Potnik posebne sorte

17. 3. 2024

Iggy Pop na samostojnih zvočnikih, rahlo zgrbančeni prsti na brezžični tipkovnici. Loves missing. Nov vikend starih občutij, ki se bližajo lastnemu koncu. Večno vračanje enakega. Na tribuni, igrišču in avtobusu. Časovno in tudi drugače potratne vožnje križem naše države, večkrat zabavno raziskovanje slovenskih vukojebin, navsezadnje utrjevanje tovariškega duha. Vse to za tistih vedno v resnici prekratkih devdeset minut, ki ti jih nameni skoraj vsak vikend. Vedno razpetih med neizmerno ljubeznijo ter skelečo bolečino. Med neizmerno borbo na terenu in podcenjujočim odnosom do svetega dresa. Tam nekje med Bratislavo in Šiško. Bolesti(n) ljubavi. Morda zdaj lahko razumem pretepena dekleta, ki se vedno znova vrnejo k nasilnemu fantu. Spet so tu že poznane sladke obljube, kanček tako potrebne strasti in nove iskricice upanja. Od zdaj naprej bo drugače. Na tribuni, igrišču in avtobusu.

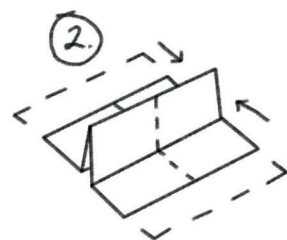
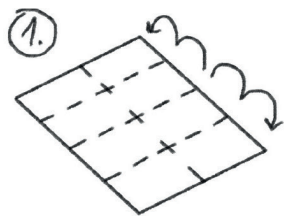
Čemernež

Noair
Ko se stemni v sobi

Ko se stemni v sobi
prah pobira zvok, pristaja na blago
a kriki v glavi skelijo
kot nož, ki reže sveže meso.

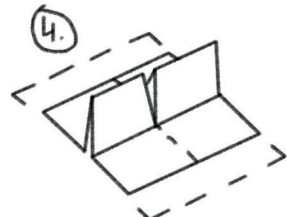
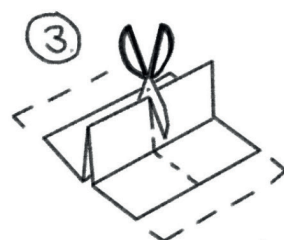
Več ne verjamem v krilate podobe
možgani čustva kroje.
Ker rast ubija strast,
ostane prazno nebo.

1

Rabim noči. Noči, da užijem sanje
s sanjami živ preletim...
Grabim strasti, da se ovijem vanje.
Vidim le. Vidim le, ko se stemni..

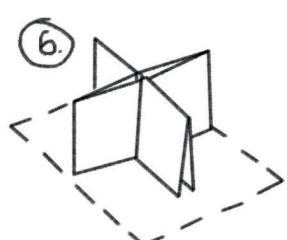
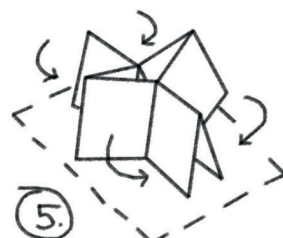
Rabim noči, da užijem sanje
s sanjami preletim vrhove.
Grabim strasti, da se ovijem vanje
vidim lah-ko se stemni v sobi.

2

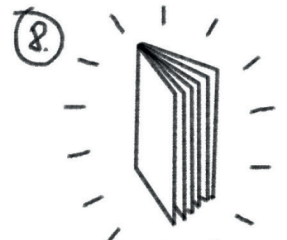
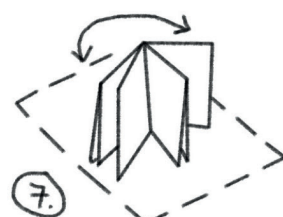
Avtorji pesmi:
Glasba: Maks Bembič. Besedilo: Maks Bembič.
Aranžma: Maks Bembič, Jaša Hedžet
Jajo, Gregor Brajkovič Brajko, Jakob Sever

Iz albuma SQUARE, izdan: September 26,
2022

3

Izjava o pravicah: Nisem avtorica pesmi
in besedila. Imena, naslovi in besedilo so v
tem delu uporabljeni izključno kot navdih za
ustvarjeno umetniško delo.

4

Spreganje glagola prihajati – razstava ob izidu antologije erotične kratke proze Layerjeve založbe

Mergentalerjeva ulična galerija Layerjeve hiše in TAM-TAMA

Spreganje glagola prihajati spodbuja avtorje k premisleku in pisanju žanrske kratke proze. Če se je kratka proza do zdaj pojavljala zgolj kot odskočna deska romanopisecem, se ta pretekla leta namreč uveljavlja kot samostojen format. Kljub temu v tem času v slovenskem prostoru ni opaziti večjega izida ali promocije žanrske kratke proze, tudi kratkoprozne antologije, ki bi služile kot pregled te literarne scene, so redke. Če si je k promociji tega formata Layerjeva založba lani prizadevala z antologijo Polževi razmisleki, ki je poskrbela za hiter pregled mlajših kratkoproznih glasov pri nas, se letos v ta format poglobljamo z natečajem in antologijo žanrske kratkoprozne antologije Spreganje glagola prihajati. Ta spodbuja pisanje kratke proze in uveljavljanje formata med mlajšo generacijo, hkrati pa z izbrano tematiko daje prostor za prevpraševanje pomena spolnosti tako v svetu kot literaturi. Erotična kratka proza namreč ne sme posegati niti na področje pornografije niti na področje striktno romantike, s čimer avtorju postavlja vprašanje meja, vpletenosti v obe področji in predvsem pomena obojega za žanrsko kratko prozo.

Priča smo avtorjem, ki večje posegajo v svet spolnosti in hkrati skrbijo, da stvari ostanejo neizrečene; avtorjem, ki za dober žanr ne žrtvujejo dobrega sloga, marveč poskrbijo, da se to vzajemno podpira in izboljšuje; avtorjem, ki se lotevajo življenjskih vprašanj, in avtorjem, ki s svojimi premisleki lovijo meje med kratkoproznim in esejističnim. Natečaj, ki je potekal jeseni 2023, je prejel več kot petdeset prijav iz vse Slovenije, izmed katerih sta urednika Hana B. Kokot in Gašper Stražišar izbrala najboljših 19 zgodb uveljavljenih in neveljavljenih avtorjev, ki so na Prešernov dan izšle pri Layerjevi založbi. Razstava na Mergentalerjevi ulični galeriji prikazuje nekatere fotografije in citate iz antologije.

Avtorji in avtorice antologije

Klara Eva Kukovičič, Sara Planinšek, Bojana Dragoš, Pino Pograjc, Tomo Podstenšek, Nadja Svetlin Kastelic, Ana Lorget, Matic Ačko, Polona Natlačen, Alain Wers, Karmen Petric, Dominik Škrinjar, Urška Bračko, Lea Vidmar, Veronika Razpotnik, Nina Misson, Petra Bauman, Sanja Podržaj, Oskar Šubic

Uredništvo

Hana Bujanović Kokot, Gašper Stražišar

Oblikovanje

Gal Grobovšek

Fotografije

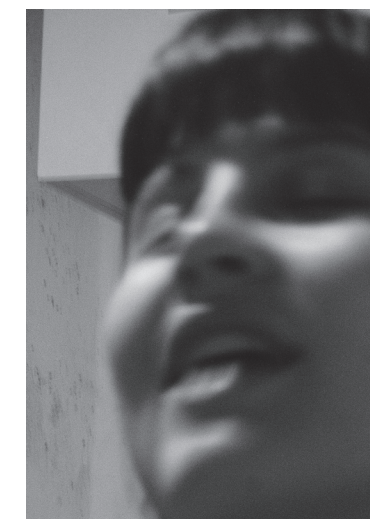
Gal Grobovšek, Saša Smolej

Ravno takrat, tik preden sem
zaspala, sem na čelu, med prameni
mojih las, začutila tvoje ustnice.
Nato na levem licu. In ustnicah.

Francoski •

Klara Eva Kukovičič

... in skoraj sem zgrmel po pobočju navzdol, ko sem začutil napeto mišico, ki me je tesno ovila okrog prsnega koša, takoj zatem pa še eno ob svoji zadnjici. Bitje mojega srca je odgovarjalo na utripanje obeh mišic, ki sta z dveh strani stiskali moje telo in zardel sem. »Previdno, Kalimero moj,« je dejal.

Kislo, kot mi je všeč •

Dominik Škrinjar

"Pa vendar je ravno erotika tista, ki ustvari tanko mejo med ljubezenskimi in pornografskimi besedili. Čeprav so tako ljubezenski romani kot pornografske pripovedi uveljavljeni kot žanrska literatura, je erotika tista, ki dela previsi iz enega žanra v drugega ... Z dotično zbirko sva želela po(do)kazati, da je prav erotika v vseh izmed nas in da je čas, ko je bila kot literarna tema tabu ali celo sporna, že zdavnaj minil ter predvsem, da se je erotična proza pisala, se bo pisala in se piše."

- Gašper Stražišar, sourednik

Obrnem se in jo vprašam:

»Kateri lubrikant pa predlagate?«

Malo se zmede in mi začne razlagati paleto okusov in osnov, za katere me prav malo briga, ker tako ali tako vedno kupim istega. Ko s svojim dolgim nohtom neha kazati na njih, se postavi korak nazaj, roke spet umakne za hrbet in me gleda.

Ljubrikant •

Pino Pograjc

Wellness zgodbica

Vstopila je v prostor, ki je bil ravno prav zatemnjen, da so rahle luči, ki so v počasnem ritmu glasbe spreminjale svoje barve dodajale piko na i atmosferi, ki je bila na robu magične. Iz nasprotnih si kotov sobe je pihljala hladna para, ki je prostoru dodala tančico skrivnosti. V enem kotu je pihljala para prepojena z vonjem vrtnice, v drugem kotu pa para prepojena z vonjem jasmína. V trenutku se je počutila kot uročena, bila je zelo sproščena in ni se spomnila kdaj je bilo nazadnje tako. Bosonogo se je sprehodila po stelji po tleh posejanih vrtnic, ki so med hojo nežno objemale in božale njene podplate. Natočila si je pripravljeno mešanico zelenega in sivkinega čaja z ingverjem, ki jo je čakal na mizici ob garderobni omari, v katero je slekla svoj kopalni plašč. Bila je povsem gola. Počasi je srebala z medom ravno prav osladkan in z limono rahlo okisan čaj, ki jo je hkrati pomirjal in prebujal. "Prebujena pomirjenost", se je tiho zahihitala. Bila je začudena nad občutkom in razmišljala kako je to mogoče ... Zvočna in barvna kulisa, ki jo je dopolnjeval okus čaja so skupaj ustvarile magičen prostor,

ki je bil namenjen samo njej. Ko je počasi popila čaj se je odpravila proti brbotajočemu jacuzzi-ju ob katerem jo je čakala majhna steklenička penine, tablica temne čokolade in kozarček na katerega je bila nataknjena jagoda. Odprla je stekleničko penine in si natočila kozarček, ki ga je počasi in z užitkom srebala. Z lahkim korakom se je odpravila v toplo od mehurčkov brbotajočo se vodo. Udobno se je namestila in se prepustila zračnim mehurčkom in vodnim šobam, ki so nežno božali njeno golo telo. Za trenutek je zaprla oči in si dovolila čutiti s popolno zavestjo, brez da bi jo zmotila najmanjša misel. Njena sproščenost se je stopnjevala in kozarček penine je v njej prebudil delček sle, ki jo je spodbudil, da se namesti na šobo, ki je z nežnimi mehurčki pihala v njeno breskvico. Občutek vzdraženosti je rasel z vsakim trenutkom, ki je kot del trenutka večnosti vedno bolj osmišljaj obstoj njene biti. Iz roke je odložila penino, si odlomila košček temne čokolade, ki ga je s prefinjenim gibom ponesla v svoja usta. Z jezikom po ustih se je igrala s koščkom čokolade, ki se je počasi topil in ob topljenju nežno spuščal svoje arome, ki so v polnosti razvajale njene brbončice. "Kako je lahko še boljše kot to", se je spomnila izreka, ki ga je potihoma izrečenega poklonila večnosti tistega trenutka. Razposajeno se je z jezičkom v ustih igrala s koščkom čokolade. Z rokama se je začelo nežno božati po obrazu, laseh in kmalu se je ostavila pri prsih. Bradavičke so bile že vse trde in z nežnimi stiski in pritiski nanje je po telesu pošiljala energijske valove, ki so začeli potencirati njeno seksualno energijo. Z rokama je začela nežno drseti čez vso telo... To je počela tako, kakor bi želela, da to počne nekdo drug. Dotike je razporejala tako, da je prebudila vso telo, saj je vedela, da je to ključ do tistega pravega intimnega čutenja. Prav vsaka točka na telesu je erogena cona, če jo prebudimo, oziroma ji to tudi dovolimo. Ko se je tako igrala se ji je v misli prikrdel mladenič z recepcije in njena fantazija je bila zelo blizu realnosti, kar jo je še dodatno vzbujalo. Z rokami je počasi oddrsela do svoje po dotikih željne yoni in pričela gladiti notranjo stran stegen, masirati velike sramne ustnice vse dokler ni začutila ščegetavčka, ki je subtilno klical po dotikih. S krogi je nežno vtirala izraz svoje naklonjenosti sami sebi, z mislijo, da to počne mladenič, ki je vedno bolj prebujal

njeno zanimanje, saj se je za njegovim iskrenim nasmeškom skrivala tudi rahla skrivnostnost, kar jo je še dodatno vzbujalo. S konicami kazalca in sredinca je počasi vstopila v svojo notranjost in si nežno masirala vhod v njeno palačo med tem pa s palcem še naprej dražila svoj ščegetavček, leva roka pa je gnetla prsi in drsela čez celo telo in iskala točko, ki bi jo že dodatno ponesle v svoji fantaziji. Postopoma je z prsti drsela vedno globlje, in si predstavljala da v njo vstopa on, katerega nasmešek ji ni dal miru. Ko je dosegla želen nivo vzdraženosti je opustila negovanje ščegetavčka in je svojo osredotočeno pozornost preusmerila v subtilno raziskovanje svojega telesa. Ugotovila je že, da je pozornost osredotočena na njen klitoris sicer zabavna, ampak je vedela tudi, da ne seže niti približno tako globoko, kot če občuduje in s subtilnimi dotiki prebujajo vso telo. Njeno telo je postalo po letih vaje kakor ena velika erogena cona. Od kar je prišla do točke, da si lahko nivo takšnih občutkov nudi sama, če ne celo boljše, kot ji jih lahko večina partnerjev, je iz svojega življenja prvič v življenju za nekoliko dlje časa odstranila moške, saj je želela izbrisati iz sebe vse kar se je dogajalo v zadnjih sedmih letih. Za njo je bilo eno najtežjih življenjskih obdobij iz katerega pa je izstopila kot zrela samostojna ženska. Ugotovila je, da ob sebi ne potrebuje moškega, kateremu bi morala ugajati, je pa vseeno pripravljena, da to mesto pokloni nekemu, za katerega misli, da bo dovolj zrel in sposoben razmerje peljati v smeri neomejene vzajemno pogojene rasti in neprecenljive globine odnosa. Z dihalno-energijsko tehniko tantričnega diha, je po svoje telo pripravila do celo telesnega orgazma, ki je bil eden najmočnejših v zadnjem obdobju, misel pa ji med negovanjem same sebe večkrat pobegnila k mladeniču iz recepcije, katerega nasmešek in skrivnostnost ji nista dali miru. Za trenutek ji je postalo malo nerodno, saj je imela zaradi njene močne koncentracijske sposobnosti občutek, da je bil v delčkih njene največje vzdraženosti ob njej. Počasi je vstala iz tople vode in se odpravila proti majhni kuhinjici kjer si je pripravila čaj in se odpravila na ležalnik, kjer se je okrepcala z ananasom, ki jo je vnaprej narezan čakal ob ležalniku, na katerega je za trenutek legla k počitku.

Romeo Rene

Anastasii Petrovni v spomin

Luči na stropu bolgarskega nočnega kluba so se razlivala in kot jata prenažrtih rečnih galebov leno krožile nad smetiščem. Vstopil je lik nedoločljive starosti, oblečen v vsaj pet plasti oblačil in pisanih plastičnih vrečk. Nosil je plišasto kapo v obliki volčje glave z zevajočim goltancem. Zevale so tudi njegove oči. Lačne. Drugačne. Napačne? Od nekdaj je zavel vonj po bruhanju. Smrad me je pregnal ven, kjer se je jutranja zarja

pridružila oblakom, ki so se v fraktalnih oblikah bližali tlam. Želeli so oblizniti krošnje dreves. Jaz tudi. Sita vseh, s seboj na čelu, sem pospešila korak. Ta je kot idealističen najstnik zavrgel avtoriteto možganov in me ponesel čez lepljive tekoče stopnice metro postaje. Sedla sem v podzemno giga gosenco na tirih. Smer potovanja je bila napačna, fraktali pa prekrasno pravi. Odločila sem se še malo peljati, napačni smeri navkljub.

Če sem že plačala karto, si bom privoščila podzemni fotosafari. Izstopila sem na peti postaji, poimenovani po Ircu, Jamesu Bouricherju. Zakaj pa ne, če je že tak mojster. Bolgari so ga imeli celo tako radi, da je postal častni član Društva novinarjev Sofije.

Zrak zunaj je bil prijetno oster, rastline na tleh so uokvirjali kristalčki slane. Bil je začetek pomladi, a je še dišalo po mrazu, kar pa ni zmotilo zaljubljenih sinic. Fraktali so

postajali bolj in bolj mavrični, smetnjaki na ulici so bili videti kot okostja globokomorskih rib. Za hip sem padla v razmišljanje, zakaj morajo biti vsi koši za smeti enaki in dolgočasni, če bi jih lahko oblikovali kot eksotične, a funkcionalne skulpture. Hm.

Na klopci v bližini postaje so sedeli trije kralji. Prvi je izgledal kot voznik avtobusa. V slabo krojeni uniformi je gledal v prazno in molčal. Deloval je prazno, bizarno prazno. Bil je Lupina, ki samo obstaja, lik, ki je belega dne začel hoditi v spanju in se nikoli zbudil. Le kaj ga je tako utrudilo? In kdaj?

Drugi je bil starejši. Črno-sivih, gostih brk in prekaljenega pogleda je seval toploto, bil je živ. Oblečen je bil v zmahan usnjen jopič in trpežne, čiste kavbojke. Njegove oči so bile črne kot oblačno nočno nebo ob mlaju. Kam so izginile njegove zvezde? In kdaj?

Tretji je bil najmlajši. Bled, skuštran in steklenih oči si je nerodno skušal previti poškodovano nogo. Povoj mu je padal po tleh, njegovo rokovanje s knofljico pa je asociiralo na Trnuljčico v trenutku, ko se je zbodla z vretenom.

Fraktali niso hoteli blizu neugledne družčine. Jaz pa. Ganila me je nespretnost Steklenookega; želela sem mu pomagati previti nogo. Pristopila sem in ga ogovorila: »Can I help you?« Presenečeno me je pogledal in divje nežno odklonil pomoč. Seval je strah nočnega bitja, ki ga obsije svetloba. Nepričakovanemu vdoru navkljub so mi takoj prijazno napravili prostor na klopci. V svojem čudenju so se za hip spozabili in kraljevsko

nonšalantnost je zamenjalo pristno veselje. Sonce je zasiljalo močnejše. Brkati je oblastno določil, da sem Srbkinja. Srbska vohunka! Zakaj pa ne. Nato je iz žepa previdno potegnil obrabljen, črnobel portret prečudovite ženske iz nekega drugega časa in mi ga pokazal. Osuplo sem pobuljila – lepota obličja s fotografije mi je vzela sapo in najprej sem pomislila, da gre sigurno za kakšno znano igralko iz črnobelih časov. Okrog portreta so se brž zbrali fraktali, radovedno so se nagnetli kot mlade mucke okrog sklede mleka in se mi pridružili pri občudovanju. Brkati se je nato odhrknil in slovesno spregovoril s tonom služabnika, ki najavlja prihod kraljice:

»To je bila moja žena. Ljubezen mojega življenja! ANASTASIA PETROVNA. Ko je pred petintridesetimi leti umrla, sem začel piti in se pridružil ulicam.«

Njegove oči so postale še bolj črne. Vem, da je v tistem trenutku videl daleč, v neki vzporedni svet. Petintrideset let stara žalost je živela v njem kot zamaščena hobotnica v koralnem grebenu. Njena lovka me je brez opozorila oplazila čez oči in hitro sem pomežiknila, preden bi mi kaplja morja pobegnila čez lice. Fraktalom nisem hotela prepustiti tako okusnega priboljška, saj bi zagotovo pobezljali. Da bi se zbrala, sem iz nahrbtnika po-

tegnila dve plastenki cenenegega piva in ju ponudila trojici.

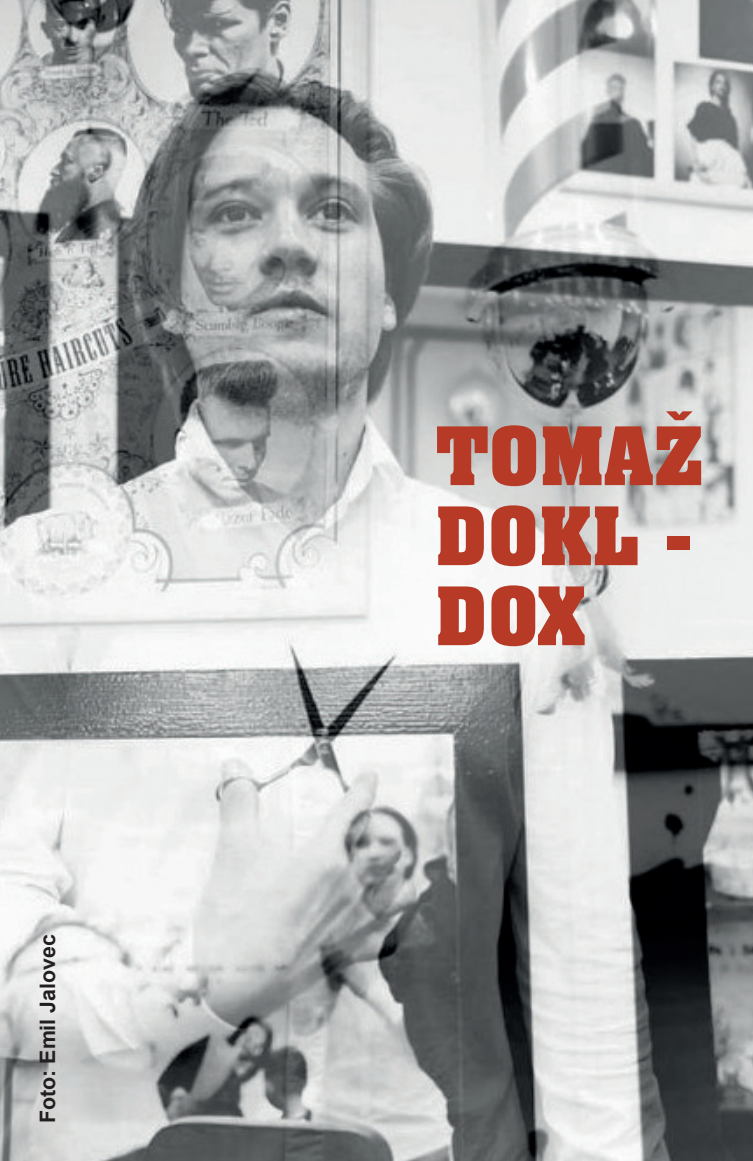
Brkati je začel hvaležen na ves glas prepevati neko staro ljubzensko pesem. Glasno in prekrasno je pel in zavrtela sva se po fraktalov polnem pločniku. Steklenooki je ploskal in se z varnega zavetja klopcje blago nasmihal. Lupina je ostala prazna. Med sukanjem je moja identiteta s srbske vohunke napredovala v Marijo. (Bog mi pomagaj!) Vrteča in zasopla sem se v zadregi smejala in se odločila, da moram pobegniti, preden bo situacija eskalirala do vnebovzetja. Še enkrat sva se zavrtela in nato obstala. Brkati in Steklenooki sta ob tem sinhrono padla na kolena in me prijela vsak za eno roko. Renesančni slikarji bi bili navdušeni. Brkati je na kolenih odpel še poslednje verze in minuta je zakrknila kot jajce v vreli ponvi.

Moment(Um), sonce in fraktali v prašnem kraljestvu sive klopcje. Kraljestvu, ki mu je iz večnih plesišč vladala lepota Anastasia. Pokojna mati dveh hčera, ponos in večna bol starega brkača.

Družini sem se zahvalila za pesem in ples ter se izogibaje razposajenim fraktalom začela prebijati nazaj proti podzemni giga gosenci. Pred očmi mi je še vedno plesal obraz vladarice Petrovne.

Petra Burger

»Sem Tomaž Dokl in sem iz Kranja. Frizer,« se preprosto predstavi Tomaž. Sicer pa sem prepričana, da je za ime, pod katerim ustvarja, slišal že čisto vsak zaveden Kranjčan. Dox si svojo pot kot frizer in kot glasbeni ustvarjalec utira že 14 let. Pri svojem delu neizmerno uživa, kot pravi sam:

»Preprosto padem notri, z lasmi vred. Z ustvarjanjem grem lahko preko sebe.«

Razloži mi, da svoje platno (torej lase, ki jih dobi v friziranje) razvija, kot je Picasso slikarsko platno. Treba je razvijati občutek za estetiko in za las sam, to pa imaš ali nimaš – lahko se naučiš točkovno in vse strižeš po enaki šabloni, ampak to nikoli ne bo *smooth*, saj moraš striči celostno. Las se potem obnaša točno tako, kot napoveš, in tudi pade, kot mu naročiš.

Začetki

V zgodnji mladosti si je Tomaž želel postati oblikovalec, saj je imel od nekdanje potrebo po izražanju sebe na nek drugačen način. Oboževal je risanje in druge vrste ustvarjanja, kar še danes rad počne. Želel se je vpisati na oblikovno šolo v Ljubljani, a usoda ga je odnesla v čisto drugo smer: »Vpisal sem se na strojniško srednjo šolo v Škofji Loki. Izdelal sem eno leto, ampak mi niti malo ni ustrezalo, ker ni bilo duše, ustvarjanja. Nato sem se vpisal na frizersko in se našel tam.«

Zaradi takratnega sistema, ki mu je narekoval, da mora kot pogoj, da nekoč lahko odpre svojo firmo, opraviti t. i. mojstrski izpit, se je pripravljala na selitev v Maribor, kjer se je ta program izvajal. Izkazalo se je, da mu zaradi sistemskih sprememb tega ni bilo treba opraviti, tako da je lahko takoj začel z delom. »Delati sem začel pri Maji Kabič, pri kateri sem se ogromno naučil. Nekako me je 'posvojila', da sem skupaj z njo hodil v London in v Camdentown na razne seminarje. Potem pa sem pri svojih 19-ih letih dobil priložnost delati v profesionalnem salonu v Freibergu, kjer sem živel, se učil ter ustvarjal približno pol leta.« Tomaž je že takoj na začetku kariere pridobil ogromno neprecenljivih izkušenj in znanj, ki so prispevala k temu, da ga danes lahko imenujemo pravi mojster te industrije.

Tomaž se spominja, kako je pri svojih 24-ih letih odprl svoj salon Dox v lokalni Mayer v središču Kranja: »Potem sem se vrnil nazaj in še naprej strigel, nato pa odprl s.p. in začel delati v svojem salonu v Mayerju. Tam sem bil približno sedem let, do leta 2021.« Sedaj pa teče tretje leto, odkar se je spet pridružil Maji Kabič v njenem salonu na Tavčarjevi ulici. Tomaž še doda: »Sicer je to začasna rešitev, ker imam v planu spet imeti svoj salon Dox. Je pa trenutno lažje za vse vpletene, če sem tam, saj se poznamo že od prej in fino sodelujemo.«

Od fensi do pank friziranja

S Tomažem sva nadaljevala z debato o pestrosti (in pomanjkanju) različnih stilov in kreativnosti: »Veš, kaj je fora,« začne Tomaž: »Včasih je bilo marsikaj *stajliš*, danes je pa to vse po enem kopitu. Saj vidiš, ni več

Foto: Mark Breznik

kreativnosti niti ni več nobene subkulture. Včasih so bli panksi, metalci, je bilo vse živo in danes tega skoraj ne vidiš. Je pa zelo težko, ker te posel tako žene, da v bistvu delaš, delaš, delaš, in skoraj ni časa, da bi ustvarjal. Trudim se, da bi tega počel čim več: ustvarjal s *čupami*, jih kreativno oblikoval in vračal razne stile. Meni je sploh všeč londonski stil, ki šele zadnjih deset let počasi prihaja k nam.«

Zanimalo me je tudi, kako poteka njegov proces, ko se sreča z novo stranko. Tomaž o tem pripoveduje takole: »Najprej pogledam stranko od glave do pet: kako je oblečena in kakšen stil *fura*. Nato se pomeniva o dolžini, estetiki, kam cilja, kaj ji je všeč. Če bi želela *fensi*, jo tudi ostrižem *fensi*, če je pa bolj *freestylerka*, pa še toliko bolje. Veliko strank imam, ki se usedejo na stol in rečejo, da jim je vseeno in se mi popolnoma prepustijo. Pred kratkim sem imel par strank z bujnimi kodri, ki bodo definitivno prišli nazaj. Prepričan sem. Ta bujnost mi je top.«

Tomaža povprašam, ali raje frizira dekleta ali moške. Zatrjuje, da uživa pri obojih: »To sta dva čisto različna pojma. Nekateri to posplošijo, lasje so lasje, kratka frizura je kratka frizura, ampak so to popolnoma drugi rezi. Pri tipih moraš narediti tako, da je bolj moško, pri dekletih poudarjati ženstvenost.«

Projekti izven vsakodnevnega salonskega prostora

Tomaž je včasih veliko sodeloval pri raznih projektih, med drugimi izpostavi najvidnejše; sodeloval je s Pop TV-jem, pri katerem je friziral voditeljice v rubriki Vreme, bil pa je tudi del ekipe, ki je sodelovala pri friziranju igralcev za film *Sence nad Balkanom*. Včasih je veliko sodeloval pri raznih reklamah; parkrat se je še zgodilo, da je kot statist zaigral v kakšni. Skratka, veliko projektov ga želi, a Tomaž je samo eden: »Dejansko se mi ogromno stvari nabira in če bi se dalo, bi delal vse. Ampak ker že tako ali tako delam cele dneve, so me bližnji spomnili, da si moram urediti prioritete. Ful stvari bi rad delal, ampak res ne morem, sem samo en Tomaž.

Na dveh stolih ne morem sedeti. Sigurno pa se bo umirilo in bom marsikje še sodeloval. Trenutno se intenzivno posvečam prihajajočemu glasbenemu projektu.«

Seveda nas njegovi prihajajoči projekti zelo zanimajo in jih težko pričakujemo, a Tomaž zaenkrat še ne sme vsega razkriti: »Ni skrivnost, da se zelo rad ukvarjam tudi z glasbo, od najstniških let namreč repam. Pripravlja se glasbeni projekt, glede katerega sem zelo vznemirjen, a podrobnosti še ne smem razkriti.«

Energični frizer mi namigne, da si trenutno daje duška z ustvarjalnostjo, saj se pripravljala na izid celostnega *brenda* oz. znamke, ki bo njegovo domiselnost predstavila na višji ravni. Žal tudi to zaenkrat ostaja zavito v meglo, kmalu pa bomo izvedeli več.

Modna revija LEA BEHEK IN DOX VOL.2

Lansko leto oktobra sta Lea Behek in Tomaž Dokl – Dox izvedla že drugo skupno modno revijo, o kateri smo pisali že v prejšnji številki revije Sцена. Na kratko, bili smo priča celovečernemu spektaklu, na katerem se je Lea predstavila s svojimi modnimi kreacijami, Tomaž pa z odštekanimi frizurami. Nastopili so tudi plesna skupina Spice, glasbeni skupini XSKULL8 in Ice on Fire ter glasbeno presenečenje Murat in Jose. Do vrat napolnjen Klub Bazan Kranj je pokal po šivih, obiskovalci pa so bili, po odzivih in aplavzu sodeč, navdušeni.

Zakaj sta kot prizorišče njune modne revije izbrala ravno Bazen? Ker Tomažu veliko pomeni, namreč: »Jaz sem si ga res želel za lokacijo tako zadnje modne revije oktobra kot prve leta 2018. To prizorišče mi je res pri srcu, saj sem pri trinajstih letih tam nekako štartal in naredil prve glasbene korake, ko so mi nastopajoči podajali mikrofone. Ostal je nek občutek pripadnosti *placu* in razpoloženju, ki ga pričara. Čuti se *underground* scena. Rad se vračam tja. Hvala Grosu, da nam je to omogočil.«

Najprej povprašam, kako sta se pripravljala na modno revijo: »Tako, ko sem videl, kakšne so obleke, sem imel že v glavi, kakšne bodo frizure. Obleke so sešite in se ne morejo spremeniti, jaz pa sem se lahko prilagodil in se ravnal po njih. Seveda je bila organizacija naporna; k sreči Lea pozna veliko ljudi, saj dela pri različnih projektih. To je bil en ogromen projekt, v katerega je šlo ogromno priprav, tako da hvala krasni ekipi za veliko vlogo pri organizaciji in pripravih.«

Tomaž, ki mu je pomagal kolega, kranjski frizer, Jan Tivold Jerala, je v celem dnevu ustvaril 29 glamuroznih frizur. »V glavnem smo imeli ekstravagantne črne oprave, nekatere malce pankerske, in temu primerno smo tudi delali. V frizure sem dodajal žice, spletal kitke in fige, da smo dobili bolj *outsiderske looke*, ki so bili hkrati še vedno modni.«

Sedaj ko je dogodek mimo, je Tomaž svoje vtise strnil takole: »S celotnim dogodkom sem neizmerno zadovoljen, ničesar ne bi spremenil. Vtisi obiskovalcev so bili fenomenalni, užival sem tudi v koncertu Murata in Josea. Nisem si predstavljal, da bo vse izpadlo tako

noro. Ljudje so pričakovali modno revijo, ne pa takšnega celostnega spektakla. Ko vidiš končni dogodek in se ozreš nazaj na celotni proces, pa se tega veselja ne da niti opisati.«

... In še za konec

Tomaža kar direktno vprašam, kje ga lahko kontaktirajo nove stranke, če bi želele, da jih frizira: »Sprejemam nove stranke, ampak zelo počasi. Komercialen sistem je, da imaš svojo stran, postrizeš stranko, narediš par fotk, objaviš in gremo naprej. In se stalno reklamiraš. Hvala bogu, da sem eden teh, ki *furajo sistem* »od ust do ust«; rad imam namreč, da pokličeš in podebatiraš. *Old-school* osebni pristop mi je pri srcu, ne pa da človek samo poklika in je naročen.«

Njegovi cilji za prihodnost so: »Da enkrat razširim (*brand*) Dox, da naredim salon in zaposlim delavce in da se sam malce umirim, da se moje roke spočijejo. Upam, da mi je namenjeno.« (smeh)

Pogovor zaključim z lepo mislijo: »Radi se imenjmo in naj se umetnost vrne nazaj. *Furejte lepe frizurce*.«

O Tomažu bomo zagotovo še slišali, pripravlja namreč več samostojnih projektov, ki jih z veseljem pričakujemo. Vidi se, da ustvarja s srcem. Tomaž, želimo ti ogromno uspehov v tvoji karieri.

Špela Vovk

Prebliski Tartuja

Pozni januar je, na železniški postaji v Novi Gorici, ki predstavlja začetno točko potovanja. Na obraz lovim zadnje tople žarke večera in mrzlično upam, da so pri letalskemu ponudniku dopustni do nekoliko prevelike in pretežke ročne prtljage. Končno točko potovanja predstavlja Tartu, manjše estonsko mesto, ki je bilo letos izbrano za Evropsko prestolnico kulture. Po meglici nočnih vlakov, avtobusov, letov in spanja na letališču pridem na končno destinacijo, kjer doživim kulturni šok v obliki vseprisotnih zaledenelih pločnikov in začudeno opazujem tekače, ki elegantno prehitvajo okorno mene in moj še bolj okoren nahrbtnik.

Prebivališče naslednjih treh tednov predstavlja prvi eko hostel v Estoniji z imenom Looming Hostel. Vse pohištvo in dekoracije so iz *second-hand* trgovin; povsod se najdejo koši za recikliranje; ob vstopu v kopalnico se prižge lokalni radio; stene krasijo domiselni napisi in skice prejšnjih gostov, skupinski prostor pa je napolnjen z džunglo rastlin. Vse to se združuje v prijetni atmosferi, ki jo dopolnjujejo Workaway prostovoljci na recepciji. V naslednjih dneh spoznam, da je edina slaba stvar hostla močan vonj po eko čistilo iz kisa in sode bikarbone, ki ob zgodnjih jutrih preveva hostel. Po vstopu v sobo končno spoznam del skupine, s katero bom v okviru skupinskega prostovoljskega projekta preživela naslednje dni. Finska, Slovenija, Avstrija, Latvija in Nemčija – vse države z nekdanjimi, trenutnimi ali prihajajočimi naslovi prestolnic kulture. V tistem trenutku vemo le, da je koncept prestolnice 'Arts of survival', s katerim je Tartu v središče pozornosti z več kot 1.000 dogodki postavil različna razumevanja trajnosti, soustvarjanja, lokalne edinstvenosti, znanosti in tehnologije. In prav naš projekt je eden izmed teh dogodkov.

V naslednjih dneh se bolj izkristalizira naša naloga: pomoč skupini mladih pri organizaciji Tartu Youth Party – zabave za mlade, ki jo ustvarjajo lokalni mladi. Brez alkohola, brez *vejpanja* in s tematiko 2000-ih. Po tem, ko so oni že poskrbeli za izbiro pros-

tora, glasbenih izvajalcev in tematike, so naše naloge priprava spremljevalnega programa, okrasitev prostora, promocija, fotografiranje dogodka in VJ-anje. Izbran prostor za zabavo, Club Illusion, je v 50-ih najprej bil kino, ki so ga pozneje spremenili v popularen in še vedno največji nočni klub v Tartuju (v katerem je, mimogrede, v okviru prestolnice kulture pred par tedni potekala disko zabava za otroke). Ob prvem obisku kluba se zavemo prvega izziva organizacije načrtovane zabave, saj bo ta pomenila preleviti temačno noirovsko notranjost v kič 2000-ih. Lotimo se dela.

Izberem si delo v skupini VJ-anja, katere delo prve dni predstavlja izključno brskanje po Youtubu z namenom iskanja nostalgčnih videov, ki bodo na zabavi krasili ekrane. Posnetki skejtanja, *parkour* trikov, filmov, klubske scene, računalniških iger in še več se počasi nabirajo na časovnici Adobe urejevalnika. Medtem se skupina za dekoracijo oboroži z na vrvcici nanimi CD-ji in z natisnjenimi posterji. Skupina za animacijo načrtuje dejavnosti za lažje čakanje v vrsti v mrzlem estonskem večeru in pripravlja delavnice izdelovanja zapestnic prijateljstva, cvetnih kron ter ličenja. Oblikuje se tudi ekipa za ozaveščanje, da bi udeležencem zagotovili dober zgled varne zabave. Ideja je, da bi mladi lahko pristopili do njih, če bi se počutili neprijetno. Ekipa za promocijo snema *tiktoke* z modnimi smernicami 2000-ih in pre-

vzame pisanje objav o hitro bližajoči se zabavi. Na dan dogodka smo pripravljeni. **Prostor je dovolj poln bleščic, da daje občutek 2000-ih, delavnice uspejo, nagrade za najboljši kostum so podeljene in za razliko nadziranja vejpjanja v kopalnicah ekipe za ozaveščanje k sreči ne potrebujemo. Zabava se zaključi ob 9-ih in mladi iz bolj oddaljenih občin se lahko pravočasno vrnejo domov z avtobusi.**

Največji čar Erasmus projektov je prosti čas, preživet z drugimi udeleženci. Dneve in večere, ki niso bili preživeti v pripravah, smo izkoristili za raziskovanje mesta in njegove okolice. Nekatere je ujelo delo in so proste ure preživljali za računalnikom v univerzitetni knjižnici, drugi so izkoristili bližino pohodniških poti, obale ali Tallinna. Dogajajo se tudi plezanje, dan za spa center, obljube o obisku telovadnice in drugi poizkusi vzpostavitve stare rutine v novem svetu med novimi ljudmi. Eden izmed večerov je rezerviran za obisk bližnjega mesta Põlva, v katerem uživamo na koncertu na prostem v reggae ritmih benda Angus, medtem ko skoraj padamo po zaledenelih tleh. Enega izmed popoldnevov preživimo na *graffitti* tour, ki nas popelje v Supilin, nekoč zelo revno četrt, danes pa eno bolj priljubljenih sosesk za mlade umetnike. Na ogledu mesta nam predstavijo tudi Pirogov park, enega izmed bolj priljubljenih zbirališč študentov, še posebno v toplejših mesecih. Park je poimenovan po univerzitetnem profesorju Nikolaju Pirogovu, lokacija pa je najbolj znana zato, ker je to edini park, v katerem se lahko legalno uživa alkohol. Ker je za to še premrzlo,

svoja večerna druženja premaknemo v bare. V enem izmed njih nas nekdo vpraša, ali smo že poizkusili Sparto. To je v Tartuju že legendarna in skrivnostna alkoholna pijača, ki običajno vsebuje mešanico absinta, tekile in ruma, pa verjetno še kaj. Čez par dni jo pokusimo in, kot pričakovano po mešanici sestavin sodeč, ni dobra.

Ko začnejo zadnje dni pogovore mašiti vprašanja o poti nazaj in načrtih za prihodnost, se moji možgani začnejo predčasno seliti domov. In verjetno smo vsi na istem, saj se po treh tednih skupnega življenja v natrpanih sobah kar malo veselimo vrnitve v lastne prostore, počitka in obilnejših trenutkov tišine za refleksijo. Obenem pa vemo, da bomo v trenutku, ko se življenje vrne v stare tire, pogrešali vznemirljivo naravo te izkušnje. Kot vedno se sprašujem, ali se bom spomnila kotičkov in delov mesta, kjer so se zgodili določeni pogovori ali posebno nevarni zdrsi na ledu. Ali krajev, kjer smo ugotovili, da je počasna, previdna in odločna pingvinska hoja najboljša v boju proti hoji na ledenih pločnikih. Razmišljam, kateri bodo tisti banalni vsakodnevni trenutki, ki se bodo vtisnili najgloblje v spomin. In seveda o minljivosti te izkušnje, kratkotrajnosti stikov, rastoči mreži kavčev po Evropi in misli, da vedno obstaja možnost, da sem nekatere od njih videla zadnjič. Kljub temu zaključimo: »It's never a goodbye, it's always a see-you-later«

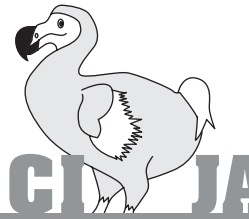
Neja Rakušček

Foto: Neja Rakušček

Rubrika! DMV

UP OR REV OLU CIJA

Pozor! Attenzione! Keine Bewegung! Usedimo se, cvek! Mi vsi! Svet, v katerem živimo, še nikoli prej ni bil v takem etično-moralnem razsulu, kot je prav zdaj – pred našimi očmi. V minulih stotih letih smo prestopili meje uničevanja planeta Zemlja. Če so naši prednamci poskrbeli za izumrtje mamuta in dodota, z našim načinom življenja posredno vsi prispevamo k temu, da po nekaterih napovedih lahko izumre 1 % vseh živalskih in rastlinskih vrst na leto!

Samo lansko leto jih je izumrlo 21! Nočem biti črnogled, a vendarle: poleg izumirajočih vrst imamo na sporedu vedno bolj ekstremno vroče vreme, plejado nesmiselnih vojn in vojaških spopadov, revščino, posilstva, legaliziran kriminal, prežalostne samomore, samooklicano elito, za katero smo vsi ostali ljudje zgolj amorfnata gmota, profi politike, Kardashianke itd. ... resno, wtf!?

Zanimivost: večina metalcev je zelo ekološko osveščena, saj so npr. že Sepultura s takratnimi sledilci šli zabijati žeblje v drevesa amazonskega pragozda – z doseženim namenom, da so se industrijskim žagam uničili zobniki in so bili primorani ustaviti »delo«. Bravo, metalci!

Da torej ne nadaljujem, kje je revolucija? Osveščeni mladi polivajo barvo po zaščitnih ikoničnih umetniških slikah v muzejih, pri čemer točno vedo, da bodo krepko oglobljeni, da so le sploh zabeleženi v novicah sveta!

Čudno je živeti v svetu ljudi, v katerem ima npr. Greta Thunberg okoli 15 milijonov sledilcev, neka Kardashianka pa 350 milijonov.

Čudno je živeti v svetu, v katerem je veganstvo samo nek trend, a odkar ta trend obstaja, se je letna količina ubitih živali na človeškega prebivalca planeta Zemlja celo povečala.

Čudno je živeti v svetu, v katerem se še redkokdo o čemerkoli (samo)preizprašuje z možnostjo dopuščanja drugačnega mišljenja. (Najboljši koncerti na našem Trainstation SubArtu so bili na primer najmanj obiskani! A tuc tuc tuc pa na fulj – le kaj to pove o mentaliteti mladih ljudi, le kaj? tuc? tuc?!)

A to je očitna realnost sveta, ki ga sanjajo novi mladi.

Nestari odrasli naj bi bili družbeno-moralno prisotni v svetu, pa zelo očitno niso.

Nedolgo nazaj so ljudje verjeli, da je reke in morja nemogoče onesnažiti, saj se sproti samoprečiščujejo. Verjeli so tudi, da je divjih živali na pretek in da nikoli ne bomo mogli vseh upleniti. Halo?!

Film *Vse se bo spremenilo (Everything Will Change)* je leta 2021 napovedal zelo verjetno realnost leta 2054. Zelo priporočam ogled!

Zdaj živimo v prelomnem času.

Ravno zato je Trainstation SubArt organiziral Eko teden točno zdaj, v tem trenutku! Ker še vedno obstaja upanje!

Upanje, da bodo artisti, muzičarji, izražalci začeli ponovno suvati v smeri, ki jih narekuje načelo sobivanja, torej v smeri širjenja sporočil o stanju sveta.

Upanje, da lahko celo povprečen kranjski žurer še prisluhne klicem okolja, prisluhne klicem znanosti, prisluhne klicem medsebojnih odnosov.

Alex Kodek

Vse svoje predloge in pomisleke lahko pošljete na e-naslov uredništva (scenakranj@gmail.com) naše Scene, med katerimi se bomo morda podrobneje lotili prav vaših.

Revija za mladinsko (sub)kulturo
Leto 10, št. 1,
april 2024
ISSN 2385-9350

Izdaja:
Kulturno umetniško društvo SubArt
Kolodvorska cesta 8
4000 Kranj

Člani uredništva:
Gaja Basaj
Petra Burger
Teja Hafnar
Jacobsen
Gal Jerman
Maša Ličen
Marša Malešič
Neja Rakušček
Žana Šuran
Tenk
Špela Vovk
Zunipera

Gostujoči člani:
Daša Keber
Maša Rojec
Layerjeva hiša

Oblikovanje:
Tina Nunar

Naslovnica:
Maša Rojec
Ulična galerija: Sestanki
srednješolskega
časopisnega kluba

Lektoriranje:
Agnes Kojc

Urednica:
Živa Drinovc

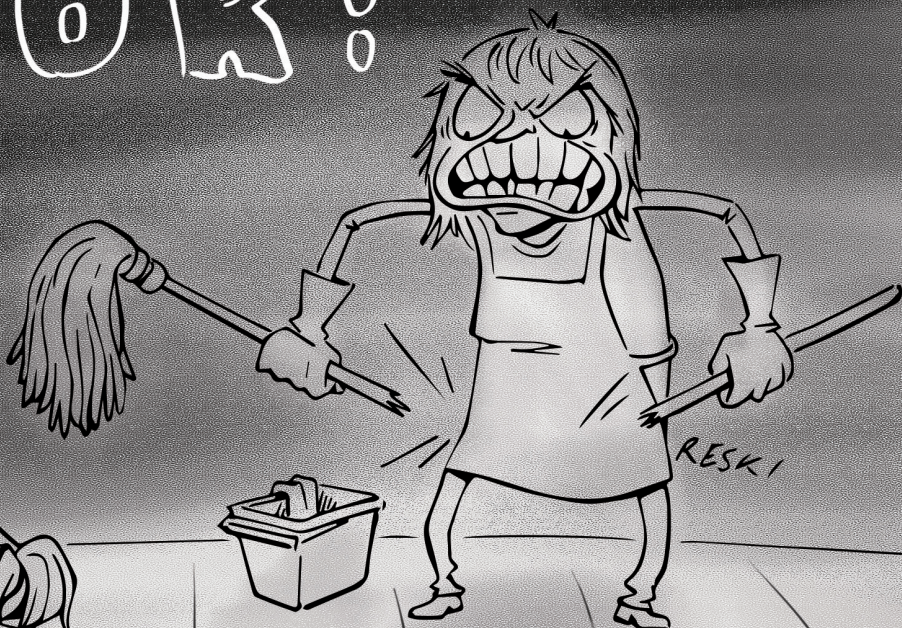
Tisk:
Tiskarna Oman
Peter Oman S.P.

Cena: brezplačno

POZOR!

Če najdemo
žvečilke, čike ali
fuge na tleh...

... te čistika
nalomi,
(in požgečka)

zato naj raje
končajo v smeteh.

Miran Lizen